

บทที่ 12

สีย้อมที่ใช้ประจำ

เค้าโครงเรื่อง

- 12.1 ย้อมทอกลิน
  - 12.1.1 เตลาฟิลต์'ส ย้อมทอกลิน
  - 12.1.2 เออร์ลิช'ส ย้อมทอกลิน
  - 12.1.3 แอริส'ส ย้อมทอกลิน
  - 12.1.4 เมเยอร์'ส ย้อมทอกลิน
  - 12.1.5 ไฮเตนเฮน'ส ไอออน ย้อมทอกลิน
- 12.2 อีโอซิน และสีย้อมทับชนิดอื่น
  - 12.2.1 อีโอซินในแอลกอฮอล์
  - 12.2.2 อีโอซินในน้ำ
  - 12.2.3 สารละลายอีโอซิน-ฟอสฟีน บี
  - 12.2.4 อีโอซิน : วิธีตะกอน
  - 12.2.5 อีโอซิน-ออเรนจ์จี
  - 12.2.6 สีย้อมทับชนิดอื่น
- 12.3 วิธีการย้อมสีแอริส ย้อมทอกลิน-อีโอซิน

สาระสำคัญ

1. ย้อมทอกลินที่ผลิตจากโรงงานไม่มีคุณสมบัติของการเป็นสีย้อม ต้องนำมาบ่ม (ripened) หรือ ออกซิไดส์ก่อนจึงจะใช้เป็นสีย้อมได้ ซึ่งมีหลายวิธี สารที่ใช้ ออกซิไดส์ ได้แก่ เมอร์คิวริกออกไซด์ โซเดียมไฮโอเดต และพอสเซียมเพอร์แมงกาเนต
2. อีโอซินเป็นสีย้อมสำหรับเนื้อเยื่อที่มีประจุมาก ใช้เป็นสีย้อมทับ (counter stain) เพื่อเพิ่มความเด่นชัดการสัทธิเนื้อเยื่อ สามารถเตรียมได้หลายวิธี และเลือกใช้ตามความเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีสีย้อมทับอื่น เช่น แอซิดฟูกซิน
3. วิธีการย้อมสีโดยแอริส ย้อมทอกลินและอีโอซิน เป็นวิธีที่ใช้ในงานประจำในห้องปฏิบัติการทางไมโครเทคนิค สามารถใช้สัทธิเนื้อเยื่อได้เกือบทุกชนิด ยกเว้นพวกที่มีลินินมาก

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาจบบทนี้แล้ว

1. นักศึกษาสามารถทำการเตรียมฮีมาทอกซิลิน (hematoxylin) ชนิดต่าง ๆ เพื่อเป็นสารละลายสต็อก (stock solution) เก็บไว้ใช้
2. นักศึกษาสามารถทำการเตรียมอีโอซิน (eosin) ชนิดต่าง ๆ เพื่อเป็นสารละลายสต็อกเก็บไว้ใช้ได้
3. นักศึกษาสามารถปฏิบัติการย้อมสีเนื้อเยื่อโดยวิธีแฮร์ริส'ส ฮีมาทอกซิลิน-อีโอซินได้

ฮีมาทอกซิลินที่ผลิตจากโรงงาน ไม่มีคุณสมบัติของการเป็นสีย้อม จำเป็นต้องนำมาบ่ม หรือออกซิไดส์เสียก่อน ซึ่งอาจใช้แสงหรืออากาศโดยตั้งสารละลายไว้เป็นเวลานานหลายเดือนจึงจะนำมาใช้ได้ อาจช่วยเร่งปฏิกิริยาโดยเติมสารออกซิไดซิงลงไป เช่น เมอร์คิวริกออกไซด์ โซเดียมไฮโอเตต และพอสเฟอริคแอซิด จะได้ผลเร็วกว่าใช้แสงหรืออากาศในห้อง การออกซิเดชันเป็นการไล่ไฮโดรเจนออกไปสองอะตอม ฮีมาทอกซิลินจะเปลี่ยนจากสูตร $C_{16}H_{14}O_6$ มาเป็น $C_{16}H_{12}O_6$ ฮีมาทอกซิลินทำหน้าที่เป็นสีย้อมสำหรับเนื้อเยื่อที่มีประจุลบ เพื่อให้การย้อมสีสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงมีการย้อมทับด้วยสีย้อมสำหรับเนื้อเยื่อมีประจุบวก เช่น สีอีโอซิน นักปฏิบัติการจึงนิยมเลือกใช้ฮีมาทอกซิลิน-อีโอซิน เป็นสีย้อมสำหรับงานประจำทั่วไป

12.1 ฮีมาทอกซิลิน¹

12.1.1 เดลาฟีลด์'ส ฮีมาทอกซิลิน (Delafield's hematoxylin)

ฮีมาทอกซิลิน	40 กรัม
เอทิลแอลกอฮอล์สัมบูรณ์	25.0 มิลลิลิตร
แอมโมเนียมอะลูมิเนียมตัวในน้ำ	400.0 มิลลิลิตร
(NH ₄ Al(SO ₄) ₂ · 12H ₂ O 1 ส่วน : น้ำ 11 ส่วน)	

ละลายฮีมาทอกซิลินในแอลกอฮอล์แล้วเติมลงในสารละลายแอมโมเนียมอะลูมิเนียม ปิดจุกฟลาสค์ด้วยสำลี ตั้งให้ถูกแสง 3-5 วัน กรองแล้วเติมด้วยกลีเซอรินและเมทิลแอลกอฮอล์อย่างละ 100 มิลลิลิตร ปิดจุกฟลาสค์สำลีตั้งเดิม ตั้งไว้ให้ถูกแสงอย่างน้อย 6 สัปดาห์ สามารถเก็บไว้ได้นานเป็นปี ถ้ามีจุกปิด

***1. ฮีมาทอกซิลินที่ได้จากการเตรียมตามสูตรต่าง ๆ มีอายุการใช้งานมากน้อยต่างกัน เพื่อให้การย้อมสีได้ผลดีที่สุด ควรตรวจสอบสีย้อมที่นำไปใช้งานก่อน โดยนำสีย้อมที่ต้องการจะนำไปหยดลงในน้ำประปา 2-3 หยด ถ้าได้สีม่วงบนน้ำเงินทันที แสดงว่าสีย้อมนั้นยังใช้ได้ผลดี ถ้าสีเปลี่ยนช้ำ คือยังคงเป็นสีค่อนข้างแดงหรือน้ำตาล แสดงว่าเสื่อมคุณภาพ ไม่ควรนำมาใช้

ถ้าต้องการบ่มให้เร็วขึ้น เติมอากาศด้วยเครื่องพ่นอากาศลงไป 4 ชั่วโมง สามารถใช้สีย้อมได้เร็วกว่าที่ตั้งไว้ให้ถูกออกซิไดส์โดยอากาศตามปกติ และยังสามารถนำไปเจือจางลงครึ่งหนึ่งก่อนนำไปใช้ย้อมสี

12.1.2 เออร์ลิช'ส ยีมาทอกซิลิน (Ehrlich's hematoxylin)

ยีมาทอกซิลิน	2.0 กรัม
แอมโมเนียมอะลัม $\text{NH}_4\text{Al}(\text{SO}_4)_2 \cdot 12\text{H}_2\text{O}$	3.0 กรัม
แอลกอฮอล์ (เมทิลหรือเอทิล)	100.0 มิลลิลิตร
กลีเซอรอล	100.0 มิลลิลิตร
น้ำกลั่น	100.0 มิลลิลิตร

ละลายยีมาทอกซิลินในแอลกอฮอล์ และละลายแอมโมเนียมอะลัมในน้ำ นำมาผสมกันและจึงเติมกลีเซอรอล ปิดจุกฟลาสค์หรือขวดด้วยสำลี ตั้งบ่มไว้ 6-8 สัปดาห์ ถ้าต้องการใช้ทันทีเติมด้วยโซเดียมไฮโอเดต 0.24 กรัม ถ้าเติมด้วยกรดแอซิดิกเข้มข้น 10 มิลลิลิตร สามารถเก็บไว้ใช้ได้นานนับปี

12.1.3 แฮร์ริส'ส ยีมาทอกซิลิน (Harris's hematoxylin)

ยีมาทอกซิลิน	1.0 กรัม
เอทิลแอลกอฮอล์	10.0 มิลลิลิตร
พอแทสเซียมหรือแอมโมเนียมอะลัม	20.0 กรัม
น้ำกลั่น	200.0 มิลลิลิตร
เมอร์คิวริก ออกไซด์	0.5 กรัม

ละลายยีมาทอกซิลินในแอลกอฮอล์ ที่อยู่ในฟลาสค์ ละลายพอแทสเซียมหรือแอมโมเนียมอะลัมในน้ำต้ม แล้วเติมสารละลาย ยีมาทอกซิลินลงไป ต้มต่อไปแล้วค่อย ๆ เติมเมอร์คิวริกออกไซด์ ทำให้น้ำเย็น โดยนำฟลาสค์มาแช่ในน้ำเย็นแล้วเติมน้ำแข็งเพื่อให้เย็นเร็วขึ้น เติมกรดแอซิดิกเข้มข้นลงไป 2-3 หยด เพื่อกันมิให้มีแสงสะท้อนของโลหะ และยังช่วยทำให้นิวเคลียสสดีไลซ์ขึ้นเมื่อนำไปเป็นสีย้อม ไม่สามารถเก็บไว้ใช้ได้นานเกินกว่า 2 เดือน

12.1.4 เมเยอร์'ส ยีมาทอกซิลิน (Mayer's hematoxylin)

ยีมาทอกซิลิน	1.0 กรัม
น้ำกลั่น	1,000.0 มิลลิลิตร
โซเดียมไฮโอเดต	0.2 กรัม
พอแทสเซียมอะลัม $\text{KAl}(\text{SO}_4)_2 \cdot 12\text{H}_2\text{O}$	50.0 กรัม
กรดไซทริก	1.0 กรัม

คลอรัลไฮเดรต

50.0 กรัม

ละลายอีมาทอกซิลินในน้ำ ค่อย ๆ อุ่นน้ำขึ้นแล้วเติมโซเดียมไฮโอเตตและพอสเซียมอะลัมตามลำดับ ต้มจนละลายหมด แล้วจึงเติมกรดไซทริกและคลอรัลไฮเดรต ปิดจุกพลาสติกด้วยสำลี ตังบ่มไว้ 6-8 สัปดาห์ ถ้าต้องการใช้แล้วสามารถนำไปใช้ได้ภายใน 2 สัปดาห์

12.1.5 ไฮเดนเฮิน'ส ไอออน อีมาทอกซิลิน (Heidenhain's iron hematoxylin)

สารละลาย A

เฟอร์ริกอะลัม ($\text{FeNH}_4(\text{SO}_4)_2 \cdot 12\text{H}_2\text{O}$) 4.0 กรัม

น้ำกลั่น 100.0 กรัม

ละลายแล้วใส่ขวดเก็บไว้ในตู้เย็นเพื่อป้องกันมิให้ตกตะกอนติดข้างขวด

สารละลาย B

อีมาทอกซิลิน 10.0 กรัม

95 เปอร์เซ็นต์เอทิลแอลกอฮอล์ 100.0 มิลลิลิตร

ละลายแล้วนำขวดมาตั้งไว้จนได้สีเหลืองน้ำตาล ซึ่งใช้เวลาประมาณ 4-5 เดือน ใช้เป็นสารละลายสตัดก เมื่อจะใช้นำมา 4-5 มิลลิลิตร ทำให้เจือจางในน้ำ 100 มิลลิลิตรแล้วเติมสารละลายลิเทียมคาร์บอเนตอมั้วในน้ำลงไป 3 หยด ซึ่งทำให้สีสดขึ้น ใช้เป็นสีย้อมได้

วิธีใช้ (1) ต้องไม่ผสมสารละลาย A และ B มิฉะนั้นจะเสียใช้ไม่ได้

(2) สารละลาย A ทำหน้าที่เป็นสารช่วยสีติด ต้องใช้ก่อน แล้วจึงมาใช้สารละลาย B เป็นสีย้อม

กิจกรรม 12.1

ทำการเตรียมสารละลายสีย้อม แฮร์ริส'ส อีมาทอกซิลิน ตามวิธีในข้อ 12.1.3 แล้วเก็บไว้เป็นสารละลายสตัดกเพื่อไว้ใช้เป็นสีย้อม

กิจกรรม 12.2

ทำการเตรียมสารละลายไฮเดนเฮิน'ส ไอออน อีมาทอกซิลิน ตามวิธีในข้อ 12.1.5 เก็บสารละลายไว้ในตู้เย็น และทำสารละลาย B เป็นสารละลายสตัดกเพื่อไว้ใช้เป็นสีย้อม

12.2 อีโอซินและสีย้อมกับชนิดอื่น

12.2.1 อีโอซินในแอลกอฮอล์ (alcoholic eosin)

อีโอซิน Y (C.I. 45380)

1.0 กรัม

น้ำกลั่น	20.0 มิลลิลิตร
ละลายอีโอซิน Y ในน้ำอุ่นเพื่อให้ละลายได้ง่าย ปล่อยให้เย็น	
95 เปอร์เซ็นต์เอทิลแอลกอฮอล์	80.0 มิลลิลิตร
เก็บไว้เป็นสารละลายสต็อก	
เมื่อต้องการใช้	
สารละลายสต็อกอีโอซิน	25.0 มิลลิลิตร
80 เปอร์เซ็นต์เอทิลแอลกอฮอล์	75.0 มิลลิลิตร

กรองก่อนใช้ ถ้าเติมกรดแอซิดิกเข้มข้น 0.5 มิลลิลิตร ต่อสารละลายอีโอซินที่จะใช้ 100 มิลลิลิตร จะทำให้การข่มเนื้อเยื่อติดสีแดงเข้มข้น

12.2.2 อีโอซินในน้ำ (aqueous eosin)

อีโอซิน Y (C.I. 45380)	5.0 กรัม
น้ำ (น้ำกลั่นหรือน้ำประปา)	100.0 มิลลิลิตร
ถ้าน้ำประปาเป็นด่างเล็กน้อยจะให้สีสวยขึ้น อย่างไรก็ตามควรเติมผลึกไทมอล (thymol) เล็กน้อย หรือหยดฟอร์มาลินลงไป 2-3 หยด เพื่อป้องกันเชื้อรา เก็บไว้เป็นสารละลายสต็อก	
เมื่อต้องการใช้	

ผสมสารละลายสต็อก 1 ส่วน : น้ำ 4 ส่วน

12.2.3 สารละลายอีโอซิน - โฟลซีน บี (eosin-phloxine B)

A อีโอซิน Y (C.I.45380)	1.0 กรัม
น้ำกลั่น	100.0 มิลลิลิตร
B โฟลซีน B (C.I.45410)	1.0 กรัม
น้ำกลั่น	100.0 มิลลิลิตร
เมื่อต้องการใช้	
สารละลายสต็อกอีโอซิน (A)	100.0 มิลลิลิตร
สารละลายสต็อกโฟลซีน (B)	10.0 มิลลิลิตร
95 เปอร์เซ็นต์เอทิลแอลกอฮอล์	780.0 มิลลิลิตร
กรดแอซิดิกเข้มข้น	4.0 มิลลิลิตร

ปรับสัดส่วนของสารละลายที่จะใช้มากขึ้นน้อยตามต้องการ ถ้าใช้งานมากควรเปลี่ยนหลังจากใช้ติดต่อกันแล้ว 7 วัน หรือเร็วกว่านั้น

12.2.4 อีโอซิน : วิธีตกตะกอน (eosin : precipitated method)

อีโอซิน Y (C.I. 45380)	5.0 กรัม
------------------------	----------

น้ำกลั่น

1,000.0 มิลลิลิตร

ละลายโดยอุ่นเล็กน้อย ปล่อยให้เย็น ค่อย ๆ เติมกรดไฮโดรคลอริกเข้มข้น 8.0 มิลลิลิตร ลงไปที่ละหยด ตั้งไว้ประมาณ 24 ชั่วโมงเพื่อให้ตกตะกอน รินน้ำใสข้างบนทิ้ง ล้างตะกอนด้วยน้ำกลั่น 6 ครั้ง แต่ละครั้งใช้น้ำประมาณ 500 มิลลิลิตร ปล่อยให้แห้งที่อุณหภูมิห้อง

เมื่อต้องการใช้ นำตะกอนทั้งหมดมาละลายใน 95 เปอร์เซ็นต์เอทิลแอลกอฮอล์ 800 มิลลิลิตร ใช้เวลาประมาณ 30-60 วินาที สีของเนื้อเยื่อจะสว่างกว่าใช้อิโอสินตามข้อ 12.2.2

12.2.5 อีโอสิน-ออเรนจ์จี (eosin-orange G)

1 เปอร์เซ็นต์ อีโอสิน Y (C.I.45380) ใน 95 เปอร์เซ็นต์

เอทิลแอลกอฮอล์ 10.0 มิลลิลิตร

สารละลายอิมัตัวของออเรนจ์จีใน 95 เปอร์เซ็นต์

เอทิลแอลกอฮอล์ (ประมาณ 0.5 กรัม/100 มิลลิลิตร) 5.0 มิลลิลิตร

95 เปอร์เซ็นต์เอทิลแอลกอฮอล์ 45.0 มิลลิลิตร

12.2.6 สียอมรับชนิดอื่น (other acceptable counter stains)

- (1) แอซิดฟุกซิน (acid fuchsin C.I.43685) 5 เปอร์เซ็นต์ ในน้ำ ถ้าเป็นกรดเล็กน้อยยอมสติดัดขึ้น ถ้าติดสีมากเกินไปล้างด้วยน้ำประปา
- (2) ออเรนจ์จี (orange G C.I.16230) อิมัตัวใน 95 เปอร์เซ็นต์เอทิล-แอลกอฮอล์
- (3) บอร์โดซ์เรด (bordeaux red, C.I.16180) 1 เปอร์เซ็นต์ในน้ำ
- (4) ไบบริช สการ์เลท (beibrich scarlet, C.I.26905) 1 เปอร์เซ็นต์ในน้ำ เป็นสียอมรับที่ตีมากชนิดหนึ่ง
- (5) คองโกเรด (congo red, C.I.22120) 0.5 เปอร์เซ็นต์ในน้ำ
- (6) ไลท์กรีน เอส เอฟ (light green SF, yellowish. C.I.42095) 0.2-0.3 เปอร์เซ็นต์ใน 95 เปอร์เซ็นต์เอทิลแอลกอฮอล์
- (7) แอนิลิน บลู ดับบลิวเอส (anilin blue W.S., C.I.42780) 2 เปอร์เซ็นต์ ในน้ำ เหมาะสำหรับย้อมสีเนื้อเยื่อเกี่ยวพัน
- (8) ฟาสท์กรีน เอนพีเอฟ (fast green FCF, C.I.42053) ให้ผลเช่นเดียวกับสีไลท์กรีนและแอนิลินบลู
- (9) วูลกรีน (wool green, C.I.44090) 0.5 เปอร์เซ็นต์ในน้ำ
- (10) แซฟฟรอน (saffron C.I.75100) 2 เปอร์เซ็นต์ในเอทิลแอลกอฮอล์สัมบูรณ์

กิจกรรม 12.3

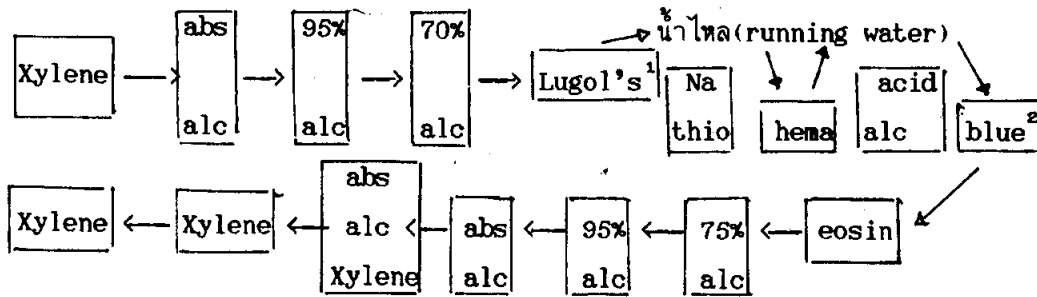
เตรียมสารละลายอีโอซินในแอลกอฮอล์ตามวิธีในข้อ 12.2.1 เก็บไว้เป็นสารละลายสต็อก เพื่อใช้ย้อมสีในกิจกรรมต่อไป

12.3 วิธีการย้อมสีแฮริสียีมาทอกซิลิน-อีโอซิน

สารทำให้คงสภาพ : เลือกใช้ได้ทุกชนิดตามข้อแนะนำ ยกเว้นชนิดที่ประกอบด้วยออสเมียมเททรอกไซด์

ควรจัดเรียงถ้วยย้อม (staining jar) ดังรูป 12-1

รูป 12-1 การจัดเรียงถ้วยย้อมสีพร้อมทั้งสารละลายที่เกี่ยวข้อง ในระเบียบวิธีการย้อมสี ยีมาทอกซิลินอีโอซิน ด้วยไซลีนอาจเพิ่มเป็น 2 ถ้วย ถ้ามีจำนวนสไลด์มาก และด้วยแอลกอฮอล์-ไซลีน ก็เช่นเดียวกัน

สารละลายที่ต้องใช้ :

- 1) แฮริสียีมาทอกซิลิน
- 2) สารละลายสำหรับตีฟเฟเรนซิเอท (differentiate) อาจใช้ 1 เปอร์เซ็นต์แอซิดแอลกอฮอล์ (1 มิลลิลิตรกรดไฮโดรคลอริก ใน 70 เปอร์เซ็นต์แอลกอฮอล์ 100 มิลลิลิตร)
- 3) สารบลูอิง (bluing agent) ถ้าน้ำประปาไม่เป็นด่างควรใช้สารบลูอิง มีให้เลือกใช้ได้หลายชนิด คือ

***1. ถ้าไม่ได้ใช้เมอร์คิวริกคลอไรด์ในสารทำให้คงสภาพ ไม่ต้องใช้สารละลายลูกบอล และโซเดียมไทโอซัลเฟต

2. การบลูอิง (bluing) เป็นการทำให้สีย้อมสีมาทอกซิลินเป็นสีฟ้าหรือน้ำเงินชัดเจน มีสารเคมีหลายชนิด เช่น แอมโมเนีย สารละลายสก็อต

- (1) 1 เปอร์เซ็นต์เทียมคาร์บอนेट (สารละลายอิมตัว)
- (2) 2 เปอร์เซ็นต์แอมโมเนีย (น้ำแอมโมเนีย)
- (3) สารละลายสก๊อต (Scott's solution)

โซเดียมไบคาร์บอนेट	7.0 กรัม
แมกนีเซียมซัลเฟต	40.0 กรัม
น้ำประปา	2,000.0 มิลลิลิตร

เติมฟอร์มาลินให้มีปริมาณ 1 เปอร์เซ็นต์ของสารละลายสต็อกเพื่อป้องกันเชื้อรา

4) สารละลายอีโอซิน ชนิดโตก็ได้

วิธีการ

นำสไลด์ที่จะย้อมสีมารันนิ่งดาวน์ (running down) คือให้เนื้อเยื่อจากสภาพอยู่ในตัวกลางเปลี่ยนมาอยู่ในสภาพที่มีน้ำก่อนจึงจะย้อมสีได้ ระวังมิให้สไลด์แห้ง ไม่ว่าในขั้นตอนใด นำสไลด์มาใส่ในกระเช้าใส่สไลด์ซึ่งมีช่องว่างพอดีจะวางสไลด์ได้ในแนวตะแคงข้าง แล้วใส่ลงใน

ด้วยย้อมสีที่มีขนาดพอดีกับกระเช้าสไลด์ ยกกระเช้าสไลด์เปลี่ยนไปใส่ในด้วยย้อมสีที่มีสารละลายต่าง ๆ ตามรูป 2-1 รายละเอียดดังนี้

1. โซลิน 2-3 นาที อาจนานกว่าได้เล็กน้อย อาจเปลี่ยน 2 ครั้งถ้าจำเป็น
  2. แอลกอฮอล์สัมบูรณ์ 2-3 นาที
  3. 95 เปอร์เซ็นต์แอลกอฮอล์ 2-3 นาที
  4. 70 เปอร์เซ็นต์แอลกอฮอล์ 2-3 นาที
- ถ้าไม่มีเมอร์คิวริกคลอไรด์ในสารทำให้คงสภาพ ให้ข้ามขั้นตอนที่ 5-7
5. สารละลายลูกอล 3 นาที
  6. น้ำไหล 3 นาที
  7. 5 เปอร์เซ็นต์โซเดียมไทโอซัลเฟต 3 นาที
  8. น้ำไหล 3-5 นาที
  9. แอริสมีมาทอกซิลิน ตรวจสอบทุก 1 นาที ถ้าเป็นสีใหม่จะย้อมติดได้เร็ว
ถ้ายังไม่เข้มกลับไปแช่ไว้อีก ใช้เวลาประมาณ 2-5 นาที
  10. น้ำไหล 3-5 นาที
  11. แอซิดแอลกอฮอล์ 5-30 วินาที ดิฟเฟเรนเชียลเพื่อ
ให้สีของไซโทพลาซึมจางลงและสีนิวเคลียสเข้มขึ้น
  12. น้ำไหล 5-30 วินาที
  13. บลูอิง (ด้วยสารชนิดใดชนิดหนึ่งในข้อ 12.3-3) 5 นาที

14. น้ำไหล 5 นาที
15. อีโอซิน (ชนิดใดชนิดหนึ่งถ้าจะให้ดีควรเป็นชนิดที่อยู่ในแอลกอฮอล์ 1-2 นาที
ขั้นตอนต่อไปเป็นการวิ่งอัพ (running up) คือการดึงน้ำออกจากเนื้อเยื่อที่ย้อมสีแล้ว
- ขั้นตอนที่ 16 และ 17 เป็นขั้นตอนที่ควบคุมสีของอีโอซิน ถ้าแช่ไว้นานสีจะจางลง
16. 70 เปอร์เซ็นต์แอลกอฮอล์ จุ่ม 1-2 ครั้ง
17. 95 เปอร์เซ็นต์แอลกอฮอล์ จุ่ม 2-3 ครั้ง
18. แอลกอฮอล์สีมบูร์น 2-3 นาที เปลี่ยน 2 ครั้ง
19. แอลกอฮอล์สีมบูร์น: ไซลีน (1:1) 2-3 นาที
20. ไซลีน 2-3 นาที อาจทำ 2 ครั้ง
21. ใส่น้ำสำหรับเม้าท์ ฟิงเงอให้สไลด์เปียก ไซลีนอยู่ตลอดเวลา ระหว่างการหยด
สารสำหรับเม้าท์ลงไป แล้วปิดด้วยกระจกปิด (cover slip)

ผลที่ได้

- นิวเคลียส - ติดสีน้ำเงินหรือน้ำเงินดำ
- ไซโทพลาสซึม - ติดสีย้อมทับคือชมพูหรือแดงขึ้นกับสีของสีย้อมทับ
- เม็ดเลือดแดง - ติดสีส้มหรือชมพู
- เนื้อเยื่อส่วนที่เหลือ - ติดสีแดงหรือชมพู

ข้อสังเกต

1. ควรแช่สไลด์ไว้ในสารละลายแต่ละชนิดถ้าสารละลายนั้นมีแอลกอฮอล์ต่ำกว่า 80 หรือ 90 เปอร์เซ็นต์ ไม่ควรแช่นานกว่ากำหนดที่แนะนำ
2. อาจใช้แอลกอฮอล์ชนิดอื่น เช่น ไอโซโพรพิลแทนเอทิลได้ แต่จะใช้ทำเป็นตัวทำละลายไม่ได้
3. การแช่สไลด์ไว้ในฮีมาทอกซิลีนประมาณ 3-5 นาทีนั้น ขึ้นอยู่กับชนิดของเนื้อเยื่อที่ต้องการย้อม ถ้าเป็นเนื้อเยื่อที่ผ่านการทำให้คงสภาพด้วยเมอร์คิวริกคลอไรด์ หรือ ผ่านการดึงแคลเซียมออก จะต้องใช้เวลานานขึ้น
4. ปัญหาที่เกิดขึ้น เมื่อย้อมสีติดไม่ดีหรือสีไม่สวย อาจเนื่องมาจากการทำให้คงสภาพไม่สมบูรณ์ การแช่ชิ้นเนื้อเยื่อตัวอย่างไว้ในสารละลายแอลกอฮอล์ หรือไอโอดีนนานเกินไป ข้อบกพร่องในการเตรียมสไลด์ตัวกลางเพื่อการฝัง ตลอดจนความไม่รอบคอบของการหยิบจับ (handle) สไลด์ในการเตรียมการย้อมสี การแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านี้ทำได้เพียงกรณีเดียวคือ ข้อบกพร่องจากการดึงพาราฟินออกจากสไลด์แล้วแทนที่ด้วยน้ำก่อนการย้อมสี นั่นคือการทำย้อนกลับไปหา ไซลีนแล้ววิ่งน้ำลงมาใหม่

5. บางครั้งมีจำนวนสไลด์มาก และทำให้เกิดการปนเปื้อน เช่น มีสไลด์ 20-40 อันที่จะต้องนำมาย้อมสีพร้อมกัน ควรทำขั้นตอนที่ 1 - ไซลีน 2 ครั้ง และขั้นตอนที่ 20 - ไซลีน 3 ครั้ง การนำสไลด์ขึ้นจากถ้วยย้อมสี ควรใช้คีมคีบขึ้นมาที่ละแผ่น และปลายด้านล่างของสไลด์กับขอบถ้วยย้อมสีเพื่อให้สะอาด ไซลีน วางหงายด้านที่มีเนื้อเยื่อขึ้นด้านล่างวางทับลงบนกระดาษกรอง หรือผ้าฝ้ายสีขาว ระวังมิให้สไลด์แห้ง รีบหยดสารสีเมาทันทีแล้วรีบเมาทปิดด้วยกระจกปิด
6. สีของฮีมาทอกซิลินจะค่อนข้างชมพู จึงจำเป็นต้องบลูอิงเสียก่อน ถ้าใช้สารบลูอิงพวกแอมโมเนีย เมื่อล้างด้วยน้ำไหลควรให้แน่ใจว่าล้างจนหมด เพราะแอมโมเนียยับยั้งการติดสีอีโอซิน
7. ถ้าใช้อีโอซินในแอลกอฮอล์เป็นสีย้อมทับ โดยวิธีตกตะกอน ควรใช้เวลาย้อมสีให้เร็วขึ้นคือ 13-30 วินาที และควรจุ่มสไลด์ใน 80 เปอร์เซ็นต์แอลกอฮอล์ก่อนการย้อมสีด้วยอีโอซิน
8. ถ้าใช้เมอร์คิวริกคลอไรด์ และสารทำให้คงสภาพ หรือทำการตั้งแคลเซียมออกจากเนื้อเยื่อ การย้อมสีด้วยอีโอซินควรให้เร็วขึ้นกว่าการย้อมตามปกติ

กิจกรรม 12.4

นำถ้วยย้อมสีมาตั้งเรียงกันเป็นแถวยาวบนโต๊ะปฏิบัติการ พร้อมทั้งใส่สารเคมีและสีย้อมลงไปเรียงตามลำดับเริ่มต้นจากไซลีน (ตามรูป 12-1) ยกเว้นลูกบอล และไซเตียมไทโอซัลเฟต ติดป้ายบอกชื่อสารละลายแต่ละชนิดลงบนข้างถ้วยด้านหน้าให้ถูกต้อง เพื่อจะได้มองเห็นได้ชัด ควรใส่สารละลายลงไปประมาณ 3 ส่วน 4 ของความจุของถ้วย เพื่อที่เมื่อแซกระเข้าใส่สไลด์ลงไป สารละลายท่วมสไลด์แต่ไม่ถึงกับล้นออกมาจากถ้วย ปิดฝาถ้วยทุกใบ นำกระจกสไลด์ที่แปะเนื้อเยื่อที่เจือ เป็นแผ่นบางแล้วของกล้ามเนื้อขา ล้างสี และกล้ามเนื้อหัวใจมาเรียงใส่ตะแกรงลงในกระเช้าใส่สไลด์ ดำเนินการย้อมสีฮีมาทอกซิลิน-อีโอซินตามวิธีในข้อ 12.3

สรุป

การย้อมสีให้ได้ผลดีต้องมีการเตรียมการที่ดี เริ่มตั้งแต่การทำให้คงสภาพ มิฉะนั้นจะแก้ไขยาก สีย้อมมิให้เลือกตามความเหมาะสมกับเนื้อเยื่อและวัตถุประสงค์ของการสาธิตและเพื่อให้การย้อมสีเนื้อเยื่อเด่นชัดเห็นส่วนประกอบของเซลล์และเนื้อเยื่อได้ดีต้องเลือกสีที่มีคุณสมบัติเป็น เบสิกและแอซิกมาย้อม ซึ่งเป็นการย้อมทับ สีย้อมที่ใช้กันในงานประจำคือ วิธีย้อมสีฮีมาทอกซิลิน-อีโอซิน

แบบฝึกหัดที่ 12

1. จงบอกชื่อสีย้อมที่นิยมใช้กันประจำในห้องเรียนปฏิบัติการมาสองชนิด พร้อมทั้งอธิบายคุณสมบัติเด่นของสีย้อมทั้งสองชนิดด้วย
(ตอบ : อ่านลักษณะเด่นของสีย้อมในข้อ 12.1 และ 12.2 โดยละเอียด)
2. การบ่มคืออะไร อธิบายพร้อมทั้งชักตัวอย่าง
(ตอบ : อ่านข้อ 12.1.1)
3. สารละลายเฟอร์ริกอะลูมิเนียมซึ่งเตรียมไว้เป็นสารละลายสต็อก A ตามวิธีของการเตรียมสีย้อมชนิด..... ทำหน้าที่เป็น ..... ส่วนสารละลายสต็อก B ทำหน้าที่เป็นสีย้อมชนิด.....
(ตอบ : อ่านข้อ 12.1.5)
4. น้ำประปาที่มี pH เป็น..... สามารถเปลี่ยนสีชมพูของฮีมาทอกซิลินให้เป็นสีน้ำเงินปนดำได้โดยเฉพาะส่วน.....ของเซลล์ วิธีการนี้เรียกว่า.....
(ตอบ : อ่านข้อ 12.3 เรื่องสารละลายที่ใช้)
5. สารละลายที่ใช้เพื่อติฟเฟรนซิเอทเนื้อเยื่อที่ย้อมติดสีมากเกินไปคือสารใด
  1. แอซิดฟลูจีน
  2. แอซิดแอลกอฮอล์
  3. แอซิดิก แอซิด
  4. สารละลายกรดทุกชนิด
6. เมื่อเตรียมสารละลายสต็อกเพื่อเก็บไว้ใช้มีข้อแนะนำให้เติมสารป้องกันเชื้อราลงไปด้วยที่นิยมใช้คือสารใด
  1. ฟอร์มาลิน
  2. ไทมอล
  3. กลิเซอรีน
  4. ถูกทุกข้อ
7. ถ้าใช้เมอร์คิวริกคลอไรด์เป็นสารทำให้คงสภาพ เมื่อนำเนื้อเยื่อมาย้อมสีฮีมาทอกซิลิน ควรปฏิบัติอย่างไร
  1. ตึงเมอร์คิวริกคลอไรด์ออกให้หมดด้วยสารละลายลูกอลและโซเดียมไทโอซัลเฟต
  2. ต้มล้างโซเดียมไทโอซัลเฟตออกให้หมดโดยใช้เวลานานกว่าปกติ
  3. เวลาในการย้อมสีฮีมาทอกซิลินควรนานกว่าที่ใช้กับเนื้อเยื่อชนิดอื่น
  4. ถูกทุกขั้นตอน
8. ข้อพึงปฏิบัติเมื่อนำเนื้อเยื่อที่ติงแคลเซียมออกแล้ว มาย้อมตามวิธีแฮร์ริสฮีมาทอกซิลิน-อีโอซิน คือ
  1. ปฏิบัติตามขั้นตอนการย้อมสีเช่นเดียวกับเนื้อเยื่อชนิดอื่นทุกประการ
  2. ควรแช่สไลด์ไว้ในฮีมาทอกซิลินให้เร็วกว่าปกติ

3. ควรแช่สไลด์ไว้ในอีโคโนให้ช้ากว่าปกติ
4. ควรปฏิบัติตามขั้นตอนการย้อมสีเช่นเดียวกับเนื้อเยื่อชนิดอื่น แต่ในขั้นตอนย้อมทอกลีลา ควรใช้เวลานานขึ้นเล็กน้อย และในขั้นตอนอีโคโนควรให้เร็วขึ้น

(ตอบ : ข้อ 5 ตอบ 2, ข้อ 6 ตอบ 4, ข้อ 7 ตอบ 4, ข้อ 8 ตอบ 4)